

GAMLA LUND - NYTT

NUMMER 6 2017

Ny stadshistorisk utställning på Kulturen

Sidan 3

Arkeologiska fynd i spårvagnens spår

Sidan 4

Fru Görvel fyller 500 år

Sidan 6

Vad ska hända med Gamla Observatoriet? Rapport från Gamla Lunds debatt 6 november 2017

Vad ska hända med Gamla Observatoriet? Attämnet intresserar många lundabor var tydligt när Gamla Lund hade inbjudit till ett möte om byggnaderna. Det blev både historia och framtid. Men något klart besked gavs inte. Oppositionsrådet Christer Wallin är beredd att skänka observatoriet till Lunds universitet. Kollegan Björn Abelson från majoriteten lovade att komma med ett intressant förslag. Snart.

Professor Arne Ardeberg em. berättade om en lång period av vetenskapliga framgångar inom lundastronomin. Redan under universitetets begynnelse fanns ett observatorium. Professorn i matematik, Anders Spole, hade byggt det (för egna pengar) i sitt hus vid Winstrupsgatan. Det förstördes under kriget mot danskarna 1676 och det dröjde ända till 1750-talet innan nästa observatorium byggdes – i tornet på Lundagårdshuset.

Och sen var det dags för en ny, stor och modern byggnad på Svaneluckyan. Fasaderna hade ritats av arkitekten på modet, Helgo Zettervall och det invigdes 1868. Observatoriet höll internationell klass. Där installerades en mediancirkel, (instrument för att bestämma stjärnors positioner) som var bland de främsta i världen.

Professor Carl Charlier som tillträdde 1897, var matematiker i grunden, utvecklade statistiken och såg till att ämnet matematisk statistik etablerades vid universiteten.

Han studerade Vintergatans bygg-

nad och visade att Vintergatan är en av många galaxer i universum. Men samtidigt trodde inte på honom.

Hans efterträdare Knut Lundmark bidrog också till att göra Lund känt inom den internationella astronomin. Han studerade galaxer och var pionjär inom mörk materia.

Knut Lundmark var mycket framlyst. Han förstod att Andromedagalaxen inte var en del av Vintergatan och han insåg också att universum expanderar.

Förutom sin vetenskapliga produktion skrev han populärvetenskapliga böcker och där inspirerade han författaren Harry Martinson. En småplan, en asteroid, som upptäcktes 1934 har fått hans namn – Lundmarka.

År 1939 ägde en ovanlig disputation rum i Lund. Frida Palmér var elev till Lundmark och den första kvinna i Sverige som disputerade i astronomi. Hennes specialitet var oregelbundna stjärnor. Kriget förde

henne till arbete inom FRA och sedan blev hon läroverkslärare.

Det gjorde många besvikna. Samma gäller en annan kvinnlig astronom i Lund, Ingrid Torgård, som disputerade 1956 och var pionjär inom studiet av stjärnors rörelser i galaxer. Hon valde också lärarbanan.

Själv har Arne Ardeberg varit mycket engagerad i utvecklingen av allt större teleskop och satt Lunds namn på kartan på olika sätt.

År 2001 flyttade institutionen till ett nytt astronomihus, med gamla vattentornet. Det var en bytesaffär mellan universitetet och kommunen. Sen dess är det alltså Lunds kommun som har ansvaret för det gamla observatoriet, att underhålla det och, helst, fylla det med innehåll. Många är rädda att byggnaderna ska förfalla om de står tomma. Så, vad händer och bör hända?

(forts. nästa sida)

På gamla Lunds möte fanns en kun- nignig panel. Thomas Hellquist, . profes- sor em. i arkitektur och gestaltning, menar att observatoriet är en av Zet- tervalls viktiga byggnader i Lund.

Men de söker sin funktion och många av de funktioner som föresla- gits passar inte. De ansvariga måste tänka efter noga, menar han. Ob- servatorieparken har öppnats men har blivit en transportsträcka mel- lan stan och Stadsparken och det var kanske inte meningen.

Henrik Borg, stadsantikvarie på- pekar att byggnaderna är klassade som byggnadsminne och därmed skyddade. Ändringar måste godkän- nas av länsstyrelsen.

Observatoriet och parken är ock- så av riksintresse. Parken har stora botaniska och kulturella värden och det är roligt att den lyfts fram. Att placera observatoriet på Svanelucky- an visar också hur integrerat Lunds universitet var i staden.

Björn Abelson: För två år sen förslög

vi en tävling om nyfunktion men vi fick inte med oss oppositionen. Men vi vill att byggnaderna ska leva och vi håller på att ta fram ett konkret förslag.

Men vad detta går ut på fick åhö- rarna inte veta.

Christer Wallin: Idéer om an- vändning finns det gott om men det är sämre med finansiering. Mitt för- slag är att kommunen skänker ob- servatoriet till universitetet som kunde göra ett astronomiskt muse- um av det. Då behöver man inte ta bort fundamentet och vi kan tänka oss att delta i finansiering.

Arne Ardeberg påpekade här att ett sådant förslag hade institutionen redan 1996. Det fanns till och med en donator som var beredd att satsa. Men kommunen var inte intresserad – inte heller Gamla Lund.

Björn Abelson trodde inte att uni- versitetet nu vill ta över ansvaret och skapa ett museum.

Tvärtom, kommunen får propåer att stötta universitetets muséer.

Thomas Hellquist tvivlade också på universitetets roll som kulturbärare.

En museal verksamhet ställer krav på ett bra inomhusklimat Och det kan bli dyrt att ordna det.

Alla var överens om att en renove- ring är nödvändig – och att den blir dyr. Både åhörare och panel före- drog ett vetenskapsmuseum fram- för teater eller ännu ett kafé.

Arne Ardeberg: Observatoriet är byggt på sankmark och på vår tid hade vi stora problem med fukt i källarvåningen. Då räknade vi med att en renovering skulle kosta minst tio miljoner kronor. Det räcker inte idag.

Men det är viktigt att något sker. Byggnaderna kan inte stå tomma hur länge som helst. Det är risk för både sabotage och förfall, varnade Henrik Borg. ■

SOLVEIG STÅHL

För Gamla Lunds förslag om Obser- vatoriets framtid se sista sidan.

Föreningens ekonomi

Gamla Lund ska om några månader fylla 100 år. Föreningen har sedan många år haft en god ekonomi, vilket har tryggt föreningens fortlevnad. Medlemsintäkterna är naturligtvis ryggraden i en förenings överlevnad. Gamla Lund har dessutom tacksamt kunnat ta emot bidrag från stiftel- ser, företag och enskilda. Även Lunds kommun har i viss mån stöttat oss. Sedan ett antal år har föreningen fått bidrag från Arbetsförmedlingen för att delvis finansiera lönekostnaden för vår intendent. På så sätt har vi kun-

nat upprätthålla ett kansli med gene- rösa öppettider.

Nu har emellertid detta bidrag upp- hört. Enligt ett regeringsbeslut ska sådana bidrag tidsbegränsas och för vår del upphörde bidraget i juli i år. Tot- alt innebär det att 165 000 kr försvin- ner från intäktssidan och att detta på något sätt ska kompenseras. Vi måste nu söka efter nya intäkter, men be- sparingar blir också nödvändiga. Om inga nya medel tillförs, kommer vi t ex inte kunna fortsätta att bemanna kansliet med anställd personal, utan

får lita till frivilliga och ideella krafter.

Vi måste skaffa fler medlemmar. Bortfallet av 165 000 kr motsvarar av- gifterna för 660 nya medlemmar. Det är ingen omöjlighet, men kommer inte utan ansträngning. Du som re- dan är medlem kan bidra genom att värva ytterligare medlemmar i din bekantskapskrets. Även fler familje- medlemmar skulle innebära välkom- met tillskott, liksom ett litet extra bi- drag i samband med inbetalningen av årsavgiften! ■

CLAES AXELSSON, *skattmästare*

Märkvärdigheter

V isst finns det en del ting i Lund som är märkvärdiga och kan- ske svåra att förstå. Kulturpor- talLund startade under sommaren en serie vi döpte till Märkvärdigheter för att förklara det där märkliga.

Hittills har arton märkvärdighe- ter publicerats och fler blir det. Nu kan du få veta vilken pastorska det var som föll där Stora Algatan myn- nar vid Tegnérplatsen. Sfinxens gåta avslöjas liksom vad som hände i Syn- dernas damm.

Längre artiklar har skrivits om

bland annat den polska kyrkogår- den. Den är en del av Norra kyrko- gården. Där begravdes de som kom från koncentrationsläger och dog snart efter ankomsten till Lund. Ett kors berättar om den okände som inte orkade hela resan till friheten.

Under rubriken borgerligt lantliv berättas om de framgångsrika Lun- dabornas sommarställen, som kan kallas stadsnära. Fabrikören Carl Holmberg hade bara 700 meter från sin bostad vid Bantorget till som-

marhuset Carlsro. Det låg där nu Holmbergska parken finns.

Nya artiklar handlar också om Lund på Karl XII:s tid och om den nya bussdepån vid Maskinvägen.

Kulturportal Lund berättar på in- ternet om Lunds historia och kultur- arv: www.kulturportallund.se Den är också en förening med samma namn. I den kan man bli stödmedlem för 100 kronor om året. Plusgironumret är 493933-6. ■

INGRID NATHÉLL
Kulturportal Lund

En stund i Lund på Kulturen

Från grisar och kor till cyklister och snart, kanske, en spårvagn på Lunds gator. Mycket har hänt och förändrats under ett halvt millennium. Den nya stadshistoriska utställningen på Kulturen heter En stund i Lund och täcker tiden från 1500 till i dag.

Utställningen täcker andra våningen i Vita Huset, 500 kvm, som därmed ägnas helt åt Lunds historia. Den kompletterar medeltidsutställningen Metropolis i bottenvåningen.

Jenny Andersson som är utställningens producent berättar att en viktig fokusgrupp är 9-12-åringar. Skolklasser med lärare är vanliga besökare på Kulturen och barn i de åldrarna är ofta nyfikna och sugna på ny kunskap.

Stunden i Lund är indelad i olika teman som gestaltas i uppbyggda rum. Ett tema ägnas åt den fysiska staden och här ska besökarna lära sig hur staden har sett ut och förändrats under 500 år. Olika byggnadsstilar – och olika åsikter om vad som ska rivras eller bevaras.

Ett höghus fungerar som tittskåp där den som kikar in kan se hur

När EPA öppnade 1931 fick Lund sitt första stora varuhus. Utställningsbilden är från 1955.

människor i olika samhällsklasser har levt under olika epoker. Vissa människor som haft stor betydelse har levandegjorts – man kan t ex höra industrimannen Carl Holmberg berätta om sitt verk.

Kyrkans roll har förändrats under 500 år. Universitetet som i år fyller 350 år har vuxit från en "prästkola" till ett internationellt känt lärosäte. Både kyrkan och universitetet lockade nog Karl XII som förlade sitt hov här under åren 1715-17. Lundaborna

var kanske smickrade men det var också ett tärande besök.

Det internationella inslaget i nutid illustreras med intervjuer med några lundabor från olika delar av världen som flyttat hit och berättar vad Lund betyder för dem.

Avslutningsvis inspireras besökarna att fundera över framtiden och hur de kan bidra till att Lund ska bli en hållbar stad och vad som kan bli bättre i vår stad. ■

SOLVEIG STÅHL

CO Hulténs väggmosaik flyttad till nytt studenthus

Grävskoporna drar fram vid Tornavägen, och nu handlar det inte längre om hus från fordom som rivs. Nej, det är den moderna 1950-talsbebyggelsen vid Tornavägen som är i farozonen, när ny bostadsbebyggelse planeras.

I november 2016 föll f.d. Institutet för färgfoto för grävskoporna, en vacker gul tegelbyggnad från 1955, ritad av Lunds första kvinnliga arkitekt Ingeborg Hammarskjöld-Reiz. Genom ett ingripande från stadsantikvarie Henrik Borg och artikelförfattaren räddades dock den berömde konstnären CO Hulténs färgstarka fasadmosaik, som i sex decennier hade glatt alla förbipasserande, undan grävskoporna.

Jenny Sjökvist publicerade en artikel härom i Gamla Lund-Nytt nr 6/2015, och i GLN nr 2/2016 följde jag upp den med en utförlig presentation av Hultén

och hans verk. I Lund var Hulténs fasadmosaik för gamla Färgfoto unik.

AF Bostäder är redan i färd med att bygga det nya studenthuset som en gruppbebyggelse vid korsningen Tornavägen/Tunavägen. Under rivningen lät AF Bostäder kläda in fasadmosaiken i en träkonstruktion och sedan med lyftkran flytta den för vidare transport till ett lager. Nu i november 2017, bara ett år senare, har denna konstruktion monterats upp på en fasad till det kommande nya studenthuskomplexet. Arkitekt är JAIS Arkitekter i Helsingborg och byggprojektledare Martin Jacobson från AF Bostäder.

Imaginisten CO Hulténs väggmosaik var mycket välgjord och hade klarat väder och vind förvånansvärt bra under 60 år. Endast några få mosaikbitar hade lossnat. Men för den gamle mästaren, som avled i februari 2015, 98 år gam-

mal, var kvalitet a och o, både konstnärligt och tekniskt-hantverkligt. Givetvis var det ändå ett vanskligt projekt att lösgöra och flytta den 60-åriga väggmosaik för omplacering på en ny plats. AF Bostäder hade dock till sin hjälp konservatorer från Skånes Målerikonserverer. En viss vägledning fick man också genom att studera Sven Jonsons båda väggmosaiker i Halmstads Arena, vilka år 2011 hade flyttats från den rivna gamla sporthallen i Halmstads centrum till sina nya platser i arenans entréhall. De var f.ö. också skapade år 1955.

Först hösten 2019 kommer AF Bostäders nya studenthusområde vid Tornavägen att stå klart, och då kommer Hulténs färgstarka väggmosaik att väckas upp till nytt liv. ■

JAN TORSTEN AHLSTRAND

I Spårvägens spår

Arkeologiska undersökningar på Clemenstorget,

Sankt Laurentiigatan och Sankt Olofs kyrkogård.

Isotopanalys berättar om härkomst

Under senare år har en analysmetod utvecklats som mäter isotopfördelningen ($^{86}\text{Sr}/^{87}\text{Sr}$) av grundämnet strontium i benmaterial, exempelvis i tandemaljen. Strontium finns naturligt i jorden och i grundvattnet och med olika isotopfördelning mellan olika geografiska områden. Genom intag av föda och vatten lagras det i kroppen. Via "strontiumisotopsignaturen" går det att peka ut ett eller flera möjliga geografiska områden som matchar isotopfördelningen av strontium i en viss individ, eller för den delen i kaffe, jordgubbar eller mineralvatten. En utmärkt källa för provtagning är tandemalj; den speglar en individs uppväxt under en viss ålder. Metoden kan således i detta fall svara på om en individ vuxit upp i Lund eller kommer från någon annan plats med annat strontiumvärde.

Detta tandgarnityr kommer inte från de aktuella utgrävningarna!

Som arkeolog får man ibland tillfälle att jobba i större projekt som påverkar en hel region, så som Öresundsförbindelsen eller Spårvägen Lund. Om några år kommer säkert varje spårvagn som passerar mig, att påminna om undersökningarna inför spårvägen. Och jag kommer säkerligen som gammal gubbe, kanske som farfar, berätta för mina barnbarn om den gången jag var med att bygga spårvägen.

Inför spårvägsbygget flyttas kablar, rör och ledningar så att de inte ska ligga under spåren, då detta skulle försvåra framtida underhåll när spåren väl är på plats. De schaktningar som utförts inom Lunds medeltida stadsområde övervakas av Kulturens arkeologer. Denna artikel kommer att beröra de arkeologiska undersökningarna på Clemenstorget, Sankt Laurentiigatan och Sankt Olofs medeltida kyrkogård.

Clemenstorget

Under medeltiden gick vallgraven snett över dagens Clemenstorg, från dess sydvästra hörn till det nordöstra hörnet. Innan Clemenstorget tillkom låg där ett mindre torg, kallat Isaks torg, där en spöpåle ska ha stått. För att göra plats för spårvägens södra ändhållplats flyttades åtta träd från Clemenstorget till Vindarnas park uppe på Brunnsberg. Träden skopades upp, med rötter och jord, av en klotformad tandad metallkäft monterad på en lastbil.

Undersökningsområdet hamnade precis utanför vallgraven och uppvisade mestadels äldre markhorisonter och lager som varit odlade. I en av trädgroparna påträffades ett dike som kan ha varit gränsmarkör mellan tomter. I övrigt framkom keramikskärvor av glaserat yngre rödgods, från så kallade grötfat och skaftfragment från kritpipor. Fynden pekar på en datering till 1600- 1700-talen.

Sankt Laurentiigatan

De arkeologiska undersökningarna, som fortfarande pågår, på Sankt Laurentiigatan består av djupa schakt där det finns stor risk för kollapsande schaktväggar samt

förorenad jord. För att hålla oss säkra nere i schakten vid eventuella ras används en mobil metalllåda med solida väggar åt två sidor, en så kallad schaktsläde. I höjd med den byggnad som idag hyser film och godisbutik Hemmakväll låg förr en bensinstation som förorenat jorden nästan hela vägen ner till korsningen mellan Sankt Laurentiigatan, Karl XI gatan och Clemenstorget. Jorden stank av diesel och var ohälsosam att handskas med.

Lunds stadsvall omnämns i de skriftliga källorna redan år 1134 men vallgraven först år 1361. Bygget av stadsvallen och vallgraven har dock gått hand i hand, då jordmassorna från grävandet av vallgraven använts för att anlägga vallen. Vallen och vallgraven har haft varierande utbredning och funktion sedan dess. Den har mest sannolikt utgjort en ekonomisk gräns mellan stad och land, men har under vissa skeden även spelat en defensiv roll. Vid Sankt Laurentiigatan framkom tecken på att vallgraven grävts om, muddrats och i vissa perioder kanske snarare varit en rad dammar än en sammanhängande vallgrav.

Under 1800-talet skedde en stegvis utjämning av stadsvallen och igenfyllning av vallgraven. Dåvarande Vallgatan anlades längs med den nordvästra delen av stadsvallen och blev i samband med att Allhelgonakyrkan uppfördes under 1890-talet breddad och fick namnet Sankt Laurentiigatan. När vallgraven fylldes igen användes jordmassor från själva stadsvallen och omkringliggande jord. I den norra delen av Sankt Laurentiigatan dokumenterades nedgrävningskanterna till vallgraven och det gick att utläsa hur vallgraven svängde av mot Norra Vallgatan. Övrigt som undersökts var bottnarna på flertalet brunnar och nedgrävningar. Några innehöll tidig-medeltida keramik. Att människor bott i trakterna före det medeltida Lund, visade sig i en kokgrop fylld av skörbränd sten vari en skärva bronsålderskeramik framkom.

Sankt Olof

Väster om Allhelgonakyrkan kommer spår

Grav på S:t Olofs kyrkogård. Individens har lagts med armarna över bröstet vilket indikerar en datering till senmedeltid.

Gravarna och benen var generellt sett i dåligt skick, vilket förmodligen har att göra med att de låg mycket ytligt. Spår av träkistor har konstaterats i flera fall med hjälp av bevarade spik. Efterarbetet med osteologiska och naturvetenskapliga analyser kommer förhoppningsvis att bilda grund för säkrare bedömningar av gravarnas datering, köns- och åldersfördelning. De gravlagdas diet och om det finns individer som vuxit upp på annan ort än Lund kan likaså belysas.

vägen att förläggas längs med Bredgatans östra sida, här låg under medeltiden S:t Olofs kyrka och kyrkogård. Sedan Allhelgonakyrkan uppfördes omkring år 1890 har gravar framkommit i samband med flera markarbeten och undersökningar. S:t Olofs kyrka är däremot inte lokaliserad.

Gravarna närmast öster om Bredgatan ligger i vissa fall endast ca 15 cm under markytan. Detta beror på en omgestaltning av området år 1923 då den naturliga slänten upp mot Allhelgonakyrkan planades ut och en trappa anlades mellan grusplanen i väster och nuvarande gräsmattan i öster.

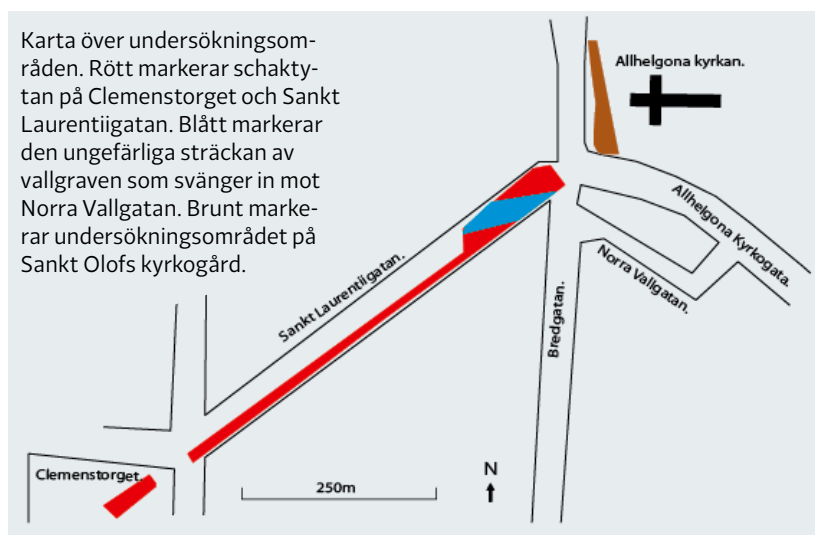
Många gravar med barn

I det långsmala område som berörs av spårvägsbygget invid Bredgatan utfördes i oktober-november 2017 en arkeologisk undersökning. Efterbearbetningen har knappt påbörjats och resultaten får därför betraktas som preliminära. Sammanlagt dokumenterades över 90 gravar: kvinnor, män och, många, barn. Mot bakgrund av de gravlagdas armställningar, som förändras under loppet av medeltiden, bör huvuddelen eller samtliga dateras till medeltidens senare del. Om detta resultat står sig kan det tyda på en utvidgning av kyrkogården eller ett intensivare bruk av denna del. Visar det sig att inga gravar säkert kan för-

läggas i tidig medeltid, kan det indikera att kyrkan och kyrkogården är relativt sent etablerad på platsen. Vid en tidigare begränsad förundersökning påträffades ett mynt från Sven Estridsens regentperiod (1047–1076) i en grav. I ljuset av den senaste undersökningen kan det visa sig att den följt med i jorden som fyllt graven och inte som en medveten handling.

...Och så var farfar med att bygga spårvägen. ■

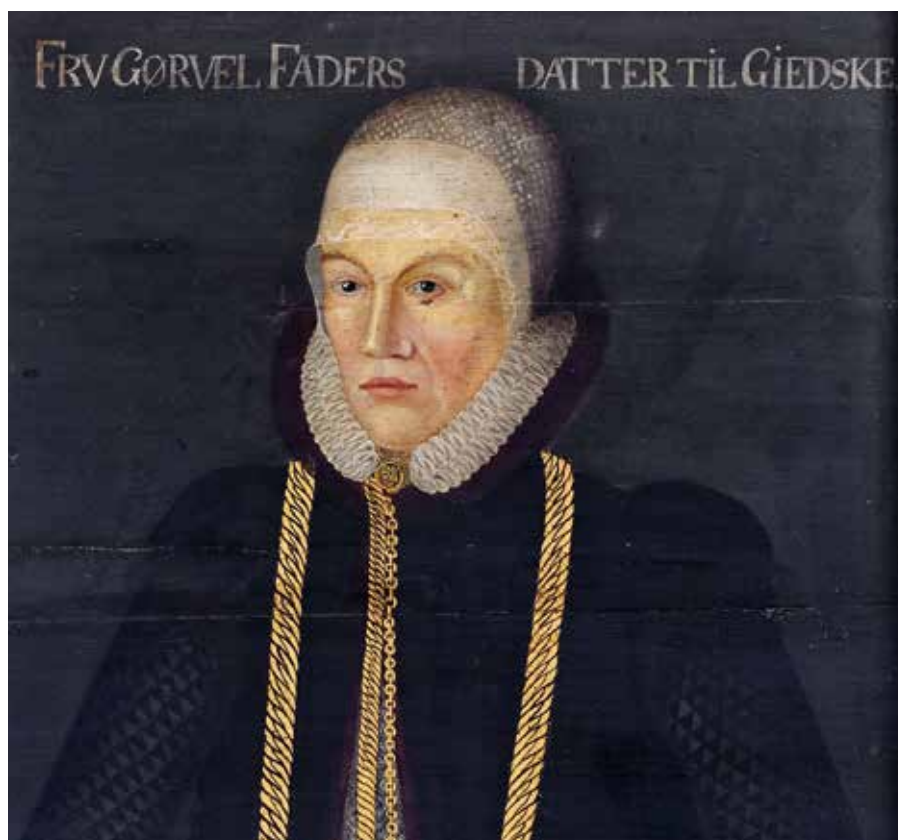
KRISTER KÅM TAYANIN
i samarbete med Mattias Karlsson

500 hundra år sedan Görvel Fadersdotter Sparre föddes

Kortare ingresstext in här Ecto dolum fugitis si am si rectio quatur, omnis derehen ditibusdam quae nimpos aute parum fugia consTis alias qui aut es quae laut alia q

I oktober 2017 kan det vara 500 år sedan Görvel Fadersdotter Sparre föddes (det finns olika uppgifter om födelseår). Hon fick ett långt liv och dog i april 1605. Genom sina egna anor och sina tre äktenskap kom hon att bli släkt med eller ingift i de inflytelserikaste släkterna i både Sverige, Norge och Danmark. Hennes far Fader Nilsson Sparre ägde Hjulsta slott i Uppland och hennes mor Bodil Knutsdotter Tre rosor hade norska anor. Föräldrarna dog tidigt. Efter det att även hennes morbröder och morfar dött kom hon att bli sin morfars far Alf Knutssons enda arvinge. Hon ärvde redan som mycket ung egendom i Uppland och cirka 200 gårdar i Norge. Endast en gång (1552) var hon i Norge. Genom det norska arvet och arven efter herr Peder, herr Truid och herr Lave blev hon troligen Skandnaviens rikaste kvinna – men hennes liv var inte lätt. Det var tyngt av sorger. Hennes porträtt i Lunds domkyrka visar en kvinna med en lång tung

Fru Görvels porträtt på väggen i norra sidoskeppet i Domkyrkan.

guldlänk runt halsen och en allvarlig blick.

Tre gånger blev hon änka. Hennes första äktenskap varade bara i ett år. Peder Nilsson Grip, hennes man, drunknade i Mälaren år 1533. Efter att ha varit hovdam hos sin frände Gustav Vasa giftes hon bort med det danska riksrådet Truid Gregersen Ulfstand en änke man med sju barn i Görvels ålder. Den svenske kung-

en ville förbättra sina förbindelser med Danmark och då kom detta giftermål väl till pass. Med herr Truid fick hon sitt enda barn, sonen Niels. Efter att ha bott i Varberg kom hon till Torups slott. Med sin son i åtanke lät hon bygga det renässansslott vi ser idag. Äktenskapet med herr Truid var inte lyckligt. Ett uttalande från fru Görvel finns bevarat: Jag vill hellre bo i helvetet med herr Lave än i himmelen med herr Truid. Ett år efter herr Truids död gifte sig fru Görvel år 1546 med Lave Axelssen Brahe. Hennes styvbarn, som hon själv hade haft problem med, tyckte illa om herr Lave. År 1548 fick fru Görvels trettonårige son Niels följa med sin styvfar herr Lave på en resa till ett bröllop i Sachsen. På vägen hem, när du hunnit till norra Tyskland, blev Niels sjuk och dog. Vid Niels begravning i Lunds dom-

kyrka trängde sig två av halvbröderna, herr Truids söner, in i kyrkan och anklagade herr Lave för att ha bragt pojken om livet. Med ett hårt slag av sitt svärd fick en av dem kistan att öppna sig. Alla kunde då se att den dödes kropp var full av pestfläckar. I det rättsliga efterspelet frikändes kyrkofridstörarna.

Herr Lave och fru Görvel är båda begravda i Lunds domkyrka år 1567 respektive år 1605. Deras sarkofager finns numera i kryptan. Ståket med Fru Görvels gård var deras bostad i Lund. Dessa byggnader finns fortfarande men den stora trädgården som omfattade hela kvarteret är sedan länge bebyggd.

När sonen var död överlät fru Görvel sina egendomar i Norge till den danske kungen Fredrik III och fick i stället egendomar i Skåne bl.a. Värpinge och Börringe. Huset i Lund tycks ha varit henne särskilt kärt. Det skulle inte tillfalla kungen utan ärvas av någon i herr Laves släkt - ätten Brahe. I många år bodde fru Görvel i Börringe och där dog hon år 1605. Hennes eftermäle är mycket gott. Den danske adelsmannen Sivert Grubbe, som hade mycket kontakt med fru Görvel, omtalar henne som en utmärkt kvinna som visade stor välvilja och omtänksamhet mot sina anställda. Hennes far hade gett henne namnet Görvel - görväl - och herr Siverts ord om henne visar att hon tycks ha levat upp till sin fars förväntningar. ■

MARGARETA WICKSTRÖM

Lave Axelssen Brahe

Lund – Småland

Drivkrafter och inspiration

Med den prisbelönta filmen *Korparna* aktualiseras ett tema om drivkrafter att stanna kvar i föräldrarnas eller släktens utstakade spår i den Småländska landsbygden eller att lämna det. Framförallt finns ett tema i filmen av brustna illusioner och ordlöshet, att kräva sin rätt att lämna uppprepningen och det torftiga samtalet. Någonstans – från fåglarna – kommer inspiration att utvecklas som människa i sina tankar och intressen, impulser att söka sig en helt annan tillvaro. Filmen är baserad på romanen med samma titel av Tomas Bannerhed. Här finns förstas en allmängiltighet av igenkänning oavsett vilket landskap man härrör från.

Men för just väldigt många smålänningar har Lunds universitet lockat och inspirerat till stordåd. Med 60 korta biografier berättar Smålands gille i den nya boken "Bak hängbjörkens slöja" formgiven av Lönegård & Co om drivkrafter och inspiration för att studera, slå sig ner i Lund eller fara vidare ut i världen. Banden mellan Småland och Lund är gamla och starka från Lunds universitets tillkomst 1668.

Redaktionen med Sverker Oredsson, Lena Larsén, Folke Lindgårde och Karin Wittenmark inleder boken med att ta med läsaren på en småländsk vandring i Lund - från Tegnérplatsen till Lingmonumentet i Stadsparken, Västerkyrkan ritad av arkitekten Carl Nyrén, Telegrafverket ritat av arkitekten Aron Johanson, Otto Lindblads staty i Lundagård och Carl von Linné staty på Petriplatsen. I varje gathörn tycks finnas spår av småländska beröringspunkter som plockas upp längs med vägen.

I galleriet av personporträtt skymtar en rad kända personer som allmänheten nog mer förknippar som Lundabor, Lundakademiker eller skåningar – exempelvis universitetslegendaren Karin Dahlgren och universitetsrektor Göran Bexell, underhållaren Kryddan Pettersson,

publicisten Mats Svegfors och kultureddaktören Rakel Chukri, politiker Bertil Fiskesjö, filmproducenten Anders Lenhoff eller författarna Margareta Strömstedt och Karin Wahlberg.

Åtskilliga smålänningar har farit vidare från Lund på betydelsefulla nationella uppdrag och utrikes karriärer. Vi får bland andra möta f.d. ambassadör Finn Bergstrand, på sin tid stationerad på många platser i världen liksom Mexikos nuvarande ambassadör Annika Thunborg.

För kategorin återvändare har avstampet i Lund inspirerat till företagsamhet och ofta slagit nya broar mellan Lund och Småland. Sverker Oredssons essä över smålänningen från Hedemora i Dalarna, Hans Wieslander, väcker tankar om småländsk envishet, en urkraft hämtad någonstans från en stenig åker i filmen *Korparna*. Hans Wieslander blev universitetslektor i Lund 1967 med placering i Växjö och byggde upp den högre utbildningen och var vid pensioneringen 1994 rektor för Växjö högskola – idag en del av Linnéuniversitetet. ■

ANNA ALSMARK

Posttidning B

Avs.
Föreningen Gamla Lund
Box 1234
221 05 Lund

Information inför julhelgerna

Kansliet är öppet t o m torsdag 21 december (denna torsdag stängervi klockan 17.00) och har sedan helgstängt fram till måndag 8 januari 2018. Lördag 16 december har kansliet extraöppet mellan kl 10 och 15.

I början av januari sänds vårprogrammet ut med inbetalningskort för medlemsavgifterna för 2018.

Medlemsavgifterna är oförändrade: 250 kr för huvudmedlem (inkl årskrift), 60 kr för familjemedlem och 1 000 kr för företagsmedlem. Nytt är ett ungdoms- (upp till 25 år) och studentmedlemskap på 150 kr.

Julklapsfunderingar?

På Gamla Lunds kansli finner ni många läs- och prisvärda böcker om Lund. Förutom våra årsböcker till låga priser säljer vi fortfarande *Lunds Historia* i tre band för 500 kr (200 kr/del)! Vi har även miljövänliga tygkassar med föreningens emblem i rött à 20 kr. Ni kan också köpa extraexemplar av årets årsbok *Lund söderut* till det förmånliga medlemspriset 150 kr. Eller varför inte ge bort ett presentkort på medlemskap i Gamla Lund som julklapp!

Grafiska blad med lundamotiv – fin gåva till Gamla Lund!

Föreningen har nyligen mottaget ett stort antal grafiska blad med lundamotiv

av konstnären Bertil Arrklev, som avled 2011. Det är främst miljöer i Nöden som är avbildade men bland motiven finns även andra gamla hus i centrala Lund. Vi blev kontaktade av efterlevande hustrun Gun Arrklev, som gärna ville skänka oss dessa konstverk. Hennes önskan är att vi delar ut dessa grafiska blad till föredragshållare, medlemmar och andra som gör en viktig insats för föreningen. De är inte till salu.

Ett varmt tack till Gun Arrklev för denna fina gåva!

Varmt tack för bidrag!

Gamla Lunds kassa har i år fått ett tillskott på 4 951 kronor som generösa medlemmar har skänkt. Föreningen tackar varmt för det!

✱

Storttackocksåfördefrikostigabidragentill årsboken *Lund Söderut* som har lämnats av Lunds kommun, Lunds Kommuns Fastighets AB, Sparbanksstiftelsen Finnoch Thora Ohlssons stiftelse.

✱

Även stort tack till våra företagsmedlemmar! Dessa är Clemens Antik, Fastighetsmäklare U Lindwall AB, Företagarna i Lund, Grand Hotel, Hasselgrens Glas o Porslin AB, Kanban Marketing AB och N. Holmgren & Co AB.

Hjärtligt tack även till alla föreläsare och guider som deltagit i vår programverksamhet under året som gått!

✱

Till sist men inte minst vill vi tacka alla författare, redaktörer och formgivare som tillsammans gjorde den spännande och viktiga årsboken om södra Lund.

✱

Vi önskar er alla en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År!

Ny värvningsbroschyr!

Nu har vi tryckt upp en ny inbjudande värvningsbroschyr. Stort tack till Hans Grevelius som tålmodigt hjälpt oss med formuleringar och innehåll och till Lönegård & Co för den fräscha formgivningen!

Hjälp oss gärna att skaffa nya medlemmar genom att sprida den bland vänner och bekanta eller i ditt bostadsområde! Kom in till kansliet och hämta några exemplar!

Gamla Lund-Nytt utges av Föreningen Gamla Lund

Redaktion: Solveig Ståhl,
Petter Lönegård, Ulla Holmér
Ansvarig utgivare: Erik Larsson
Tryck: KEPA Tryck AB, Kävlinge

Föreningens postadress:
Box 1234, 221 05 Lund
Besöksadress: Kattesund 6 A
(mellan Gattostretto och grönsakshandeln)
e-post: gamlalund@telia.com
Telefon: 046-12 12 65
Webbplats: www.gamlalund.se
Intendent: Ulla Holmér

Kanslitider: måndag–onsdag
9–13, torsdag 9–18 samt fredag 9–13

Bg: 325-1675,
Swish: 123 422 78 07
Medlemsavgift: 250 kr
Familjemedlem: 60 kr
Ungdoms- (upp till 25 år) och studentmedlemskap: 150 kr
Företagsmedlem 1 000 kr

Gamla Lunds förslag ang. Observatoriet. Arbetsnamnet "ARKITEKTUR":

- 1) Gamla Lunds kansli flyttar hit. (Bemanningen av huset löses delvis då)
- 2) Utställningar - bild och text - om Observatoriets funktion och aktiva tid, om Observatoriets arkitekt Helgo Zettervall och hans andra Lundabyggnader.
- 3) "Hur beskriver man en byggnad?" Stor utställning - text och bild - om arkitekturtermer. Samarbete med LTH. Pedagogiska insatser för skolor.
- 4) Tillfälliga aktuella utställningar t.ex. ang. årets nominerade till Kasper Salin-priset och kommunens planarbete.
- 5) Samarbete med Lund International Architecture Film Festival, vilken hålls årligen.
- 6) Samarbete med Lunds kommun om Observatoriets parkmiljö. Utställningar om Trädgårdsarkitektur.
- 7) Mötesplats för föreningar och sällskap i Lund.